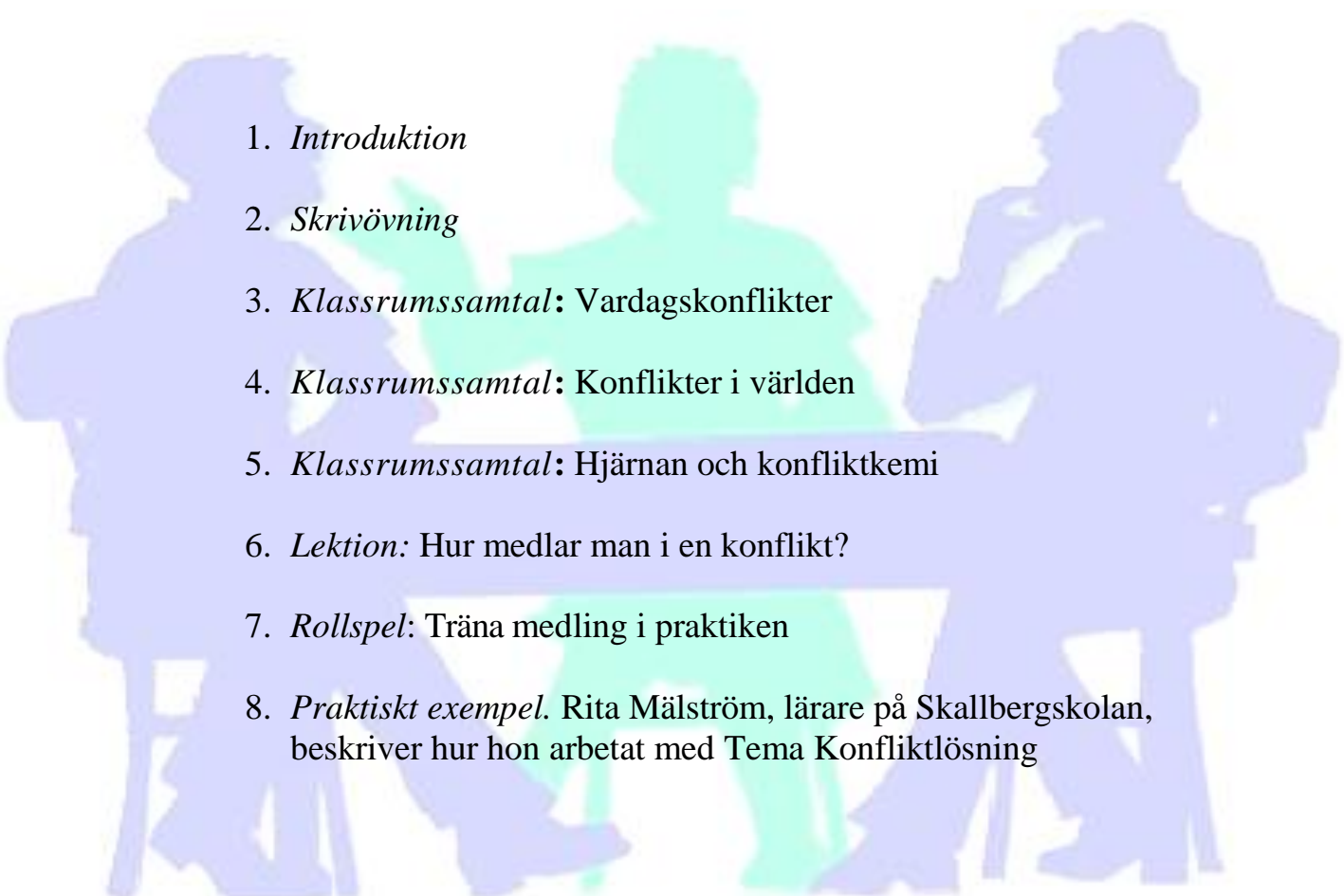

Tema Konfliktlösning

Inspirationshäfte för att arbeta med konfliktlösning i skolan.

Innehållsförteckning:

-
1. *Introduktion*
 2. *Skrivövning*
 3. *Klassrumssamtal: Vardagskonflikter*
 4. *Klassrumssamtal: Konflikter i världen*
 5. *Klassrumssamtal: Hjärnan och konfliktkemi*
 6. *Lektion: Hur medlar man i en konflikt?*
 7. *Rollspel: Träna medling i praktiken*
 8. *Praktiskt exempel. Rita Mälström, lärare på Skallbergskolan, beskriver hur hon arbetat med Tema Konfliktlösning*

Guide till materialet

Detta inspirationshäfte beskriver först Anatol Pikas metod för att arbeta med konfliktlösning i skolan. Därefter följer Rita Mälströms redogörelser för hennes arbete med konfliktlösning på Skallbergsskolan i Västerås.

De olika varianter på klassrumssamtal som beskrivs i häftet kan antingen blandas och gå helt under exempelvis ämnet Svenska, eller också delas upp under en tema vecka på olika ämnen. Innan du läser detta rekommenderas att du först läser häftet ”Kreativ konfliktlösning”.

Observera att träning i medling och konfliktlösning helst inte bör ske förens aktuella konflikter i klassen lösts med en vuxen medlare. Aktuella konflikter i klassen är inte lämpliga att använda som exempel i rollspel. Träning i kamratmedling kan hjälpa eleverna att hantera små konflikter nu och större konflikter i framtiden löser sällan mobbning. För att lösa mobbning krävs vuxna erfarna medlare, se ”The Method of Shared Concern” i häftet ”Kreativ konfliktlösning”.

1. Introduktion

Att arbeta ämnesintegrerat med konfliktlösning

Konfliktlösning är ett mycket spännande, viktigt och lärorikt ämne för både pedagogen och klassen. Ämnet lämpar sig väl att arbeta med som tema i biologi, samhällskunskap och svenska samtidigt. Att arbeta med ett tema över ämnesgränserna hjälper eleverna att se en röd tråd vilket gör att skoldagen uppfattas som mer sammanhängande och meningsfull. Genom att närma sig ett ämne med olika sinnen och teoretiska verktyg från olika discipliner blir inläringen effektivare, dessutom ökar elevers motivation och lust att lära. Inläring genom variation istället för repetition skapar minnen åtkomliga genom flera olika associationsvägar. Ju fler synvinklar och perspektiv som ges på ett ämne, desto lättare för eleven att minnas och skapa meningsfull produktiv kunskap. Varierade perspektiv och övningar som inkluderar hela kroppen ökar förståelsen och hjälper eleverna att se det underliggande mönster och strukturer som bär upp kunskapsområdet.

Svenska

Arbetet med konfliktlösning inleds bäst i ämnet svenska. Finns inte möjlighet att arbeta ämnesintegrerat kan konfliktlösning bli ett tema för ca 3-5 svenska-lektioner. Innan man börjar arbeta med ett nytt ämnesområde är det viktigt att eleverna själva får fundera kort över ämnets huvudsakliga problemformuleringar. Detta kan jämföras med att "luckra jorden lite" och gör eleverna mycket mer mottagliga och motiverade att lära. Arbetet med konfliktlösning inleds bäst med en mindre skrivövning där eleverna får reflektera över vad en konflikt är eller hur man bäst löser en konflikt. Nästa lektion kan en djupare klassrumsdiskussion föras om våra olika sätt att lösa konflikter i vardagen. Samla ihop elevernas förslag som framkommit i skrivuppgiften, fundera tillsammans i klassen eller låt eleverna skriva förslag på små lappar. Ordna in förslagen i följande fyra kolumner på tavlan: "Slå tillbaka", "Undvika", "Diskussion", "Medling".

Samhällskunskap

En naturlig ingångsvinkel till konfliktlösning är aktuella konflikter i Sverige och världen. Jämför lyckade och mindre lyckade sätt att hantera konflikter på och undersök vilka faktorer som bidragit till att parterna lyckats eller misslyckats hitta en lösning.

Biologi

Under biologilektionerna kan människans förutsättningar som biologisk varelse diskuteras: de hormonsystem, känslor och psykologiska predispositioner som påverkar vårt beteende. Diskutera hur människor reagerar fysiologiskt vid konflikter och vår tendens att dela upp folk i "vi" och "dom". Gör en skiss över hjärnan, det limbiska systemet och prata om vad som händer i hjärnan när vi definierat den andre som en fiende. Ett annat intressant angränsande område som kan studeras under biologin är vilka faktiska fysiska skador som uppkommer vid olika former av våld. Media, filmer och tv-spel ger en starkt missvisande bild av hur känslig människokroppen är.

Konfliktlösning och skolans värdegrund

Tema Konfliktlösning är ett mycket effektivt verktyg för att på allvar ta tag i skolans värdegrundsarbete. Att bara prata om hur vi bör bete oss kan enligt skolverkets utredning om mobbning ge rakt motsatta effekter eftersom det uppfattas som "moraltjat". Värdegrundsarbete måste växa fram ur barn och ungas egna tankar och resultera i praktiska övningar. Praktiska erfarenheter av likabehandling och konstruktiv konfliktlösning krävs för att våra barn och unga ska kunna utvecklas till goda demokratiska medborgare.

2. Skrivövning: "Hur löser man konflikter?"

Idén med skrivövningen är att mobilisera individuella elevers tankar kring konfliktlösning för att förbereda och motivera eleverna för det kommande arbetet. I yngre åldrar får man introducera ordentligt med en diskussion på temat: "Vad är *konflikt* för något?" Förstärk alla svar som tyder på konfrontation, t.ex. "Några är osams/oeniga på ett ovänligt sätt".

Skillnaden mellan "incident" (kortvariga sammanstötningar) och "konflikt" bör tas upp. Det finns många nyanseringar och synonymer till ordet konflikt (förvecklingar, trassel, slitningar, tvister osv.) som man kan beröra men ta endast upp dessa om eleverna nämner dem. Någon gång bör du också införa begreppet "part" (i konflikten) och upptrappning (eskalering) av konflikt. Men skrivövningen och introduktionen får inte förlora sig i "konflikt" utan rikta in sig på *lösning*. Skrivövningens rubrik bör formuleras i överensstämmelse med detta. Exempelvis: "Hur man löser konflikter?".

Den optimala åldern för att arbeta med Tema Konfliktlösning 14-19; det är då en genomsnittlig tonåring börjar bli medveten om att konflikter kan bli riktigt otrevliga och utdragna. Då ökar intresset av att hitta långsiktiga effektiva konfliktlösningsmetoder. I yngre klasser (11 -12 åringar) där eleverna inte är lika vana att uttrycka sig i skrift kan man göra en kortare skriftlig övning på 5-10 minuter. Det viktiga är att eleverna ställs inför uppgiften att alldeles självständigt tänka på *lösningar* av konflikter och sedan berätta om dem.

Om man försöker lansera Tema Konfliktlösning i yngre åldrar och frågar hur konflikter löses, så exemplifierar de ofta konflikt genom att berätta om korta incidenter och den kända snabba lösningen: "man säger 'förlåt'". Och det är ju riktigt och ofta tillräckligt. Men tänk på att detta råd i verkligheten inte följs med den lätthet som förslagsställaren tror är möjlig i de lugna stunder då man har principresonemang om lösningar av konflikter.

När begreppet "konflikt" efter en introduktion har fått en innebörd för eleverna som du anser är gångbar kan skrivövningen starta. Saknar några av eleverna förslag på hur man löser en konflikt kan du be dem skriva om någon konflikt som de varit med om eller sett. Du kan ge uppgiften under lektion eller som hemuppgift. Du kan begränsa tiden för skrivande eller använda en hel timme. Betydelsefullt är att du i detta skede *inte* organiserar ett grupparbete. Detta kan med fördel komma sedan, men nu ska varje individ tänka efter, själv ta ansvar och få tillfälle att framställa sin eventuellt unika lösning.

Undvik att ge konkreta exempel som svar på frågan "Vad ska vi skriva om?" Svara gärna med det som du redan sagt. Exempelvis: "Vadsomhelst där två parter var osams... Gärna om ett tillfälle då du själv var en av parterna. Eller också att du såg på andras konflikt." Om någon skulle fråga "Ska vi/får vi skriva om krig?" så svara: "Ja, krig är ju konflikt". Om någon vill skriva om något känsligt kan du säga att "Den som vill att bara jag får läsa berättelsen, kan skriva ordet PRIVAT överst".

När skrivuppgiften lämnats in, följ upp med en klassrumsdiskussion om konfliktlösning.

3. Klassrumssamtal: vardagskonflikter

Anatols klassrumssamtal om vardagskonflikter.

Jag inleder med att skriva upp "konflikt" och "incident" på tavlan: "Incidenter är engångshändelser. Sådant löses genom att be om ursäkt (ifall du gjort något fel). Konflikter är långvariga och kan inte lösas med 'Förlåt'. Förstår ni skillnaden...? Hur konflikter kan lösas ska vi diskutera nu." För att ge även de tysta tänkarna en chans delar jag ut papperslappar i omkring A5 storlek där det står:

Olika sätt att lösa konflikter
1.
2.
3.

Alla får skriva tre förslag om de lösningar de sett eller har hört talas om. Arrangemanget med tre punkter på lappen är att alla ska tänka på att det finns flera svar. Att alla ska ge svar säkerställer sedan att alla kommer till tals. Jag instruerar eleverna att var och en ska tänka ut tre alternativ, formulerade helst i en mening. Ej grupparbete i detta stadium.

Efter 2-3 minuter säger du att "Vi ska skriva upp era svar på tavlan." Du drar fyra vertikala streck som delar in tavlan i fyra kolumner och skriver:

<i>Slå tillbaka (Aggression)</i>	<i>Undvikande</i>	<i>Diskussion för en gemensam lösning</i>	<i>Medling</i>

Du förklarar dessa kolumnrubriker. Frågar sedan klassen: "Vad var ert första alternativ?" Se till så att alla i klassen kan framställa sina svar. Efter varje bidrag frågar du: "I vilken kolumn ska vi skriva det svaret (vi nyss hörde)?"

Om svaren består av ett ord eller av en kort allmäntlig mening kan de skrivas upp i sin ursprungliga form. Var dock beredd att hjälpa till att förkorta elevernas formuleringar.

För gärna ihop liknande förslag så det inte blir för många. Det ideala antalet svar som till sist kommer att stå på tavlan är 12-15 för att kunna överblicka dem. Ibland hinner man inte ta det tredje svaret på de lappar som eleverna har men detta har ingen betydelse om vi redan har 12-15 eller upp till 20 svar. Undvik att ha mer. När alla har en känsla av att de viktigaste förslagen till konfliktlösning har kommit fram, gör du en sammanfattning:

"Alla dessa lösningar – Aggression, Undvikande, Diskussion, Medling – har sina fördelar och nackdelar. Vi börjar med "undvikande". Vad har undvikande för fördelar?" (... Javisst, har man inte med varandra att göra, då finns det inte heller anledning att slåss eller diskutera ...) Men vad är nackdelarna med undvikande? (Man kan ju inte undvika jämt; ibland måste man slåss eller diskutera ...)

Poängen är att inget av dessa förslag är dumt, bara man använder dem i rätt sammanhang. Skriv slutsatsen på tavlan vid Undvikande-kolumnen: det går, men inte som rutin. Förklara "rutin" (och kanske "Det är ofta ganska tråkigt!") "Nå men aggression då, kan det finnas några fördelar med det? ...Ja, om man råkar vara stark, så finns det kortsiktiga fördelar. Men vi är kanske överens om att folk ofta tar till aggression i onödan. Skriv vid "Slå tillbaka/aggression": Våld föder våld. Låt ungdomarna ge exempel. Hämta gärna exempel från internationella konflikter och förklara upptrappning". Detta är ett centralt begrepp! Du kan gärna lägga till: "Det är upptrappningen som gör aggression till det farligaste medlet i försök att lösa konflikt!"

"Diskussion för en gemensam lösning låter ju bra". Eller hur? ... Har någon försökt? ... Bra. Men ibland misslyckas man. Varför? Jo, då blir man *så arg* att man bara *inte kan* lyssna på den andre".

Nu är vi framme vid slutsatsen: ***I så fall kan en bra medlare hjälpa.*** Ringa in den sista kolumnens rubrik. Det ska framgå att det är dit du vill komma. Det gäller att du har sparat dina krafter och klassens innan för att slutpoängen i din framställning ska komma fram. Det är det här som är spännande.

När alla har fått klart om medlingens betydelse, ställ frågan: *hur går en bra medling till?* Lyssna, kanske de redan har kloka saker att säga. En spontan diskussion kan börja utvecklas. Som ett nytt moment frågar du: vill ni spela ett rollspel om medling? När svaret är ett klart "ja!" ställer du villkor: "Då måste ni veta hur en bra medlare går till väga. Jag har här en liten broschyr. Den beskriver på 10 illustrerade A5- sidor *hur man medlar bra.*" Vi ska läsa den och diskutera.

4. Klassrumsdiskussion: konflikter i världen

Exemplifiera med internationella konflikter

Anatol Pikas har med stor framgång under många klassrumssamtal använt president President Bush och Carter som exempel på dålig respektive god konfliktlösning. Bush som använde våld vid sin konfliktlösning råkade själv ut för mer våld. Jimmy Carter medlade 1979 mellan Menachen Begin och Anwar Sadat; freden består än i dag. Välj exempel och konflikter i världen du känner dig bekväm att tala om.

Jimmy Carter

Amerikas president Jimmy Carter utförde 1979 en så bra medling mellan två stater, Israel och Egypten, att freden mellan dem fortsätter än i dag. Låt oss se, hur en sådan medling var möjlig. Carter inbjöd två starka ledare som kunde representera sitt land: Israels Menachem Begin och Egyptens Anwar Sadat. Han talade med dem först i enrum. Carters hederliga personlighet och förmåga att lyssna väckte förtroende. I enskilda samtal talade parterna om sina bekymmer. Deras förtroende för medlaren fördjupades ytterligare. De kunde var för sig börja spåna om förslag som även den andra sidan skulle kunna godta. Carter förde dessa förslag vidare till den andra. Detta kallas "skytteldiplomati". När jag berättade om detta för tonåringar väckte ordet "skytteldiplomati" intresse – och en önskan att själv prova på samma grepp i medling.

George Bush

För min del ser jag attentatet mot World Trade Center den 11 september 2001 som en aktivering av det limbiska systemet inte bara hos presidenten utan hos stora delar av det amerikanska folket – och hos resten av den informerade världen. Fiendebilden som målades upp av "den andre", den onda terroristen, satt hela västvärlden i skräck. Västvärlden kände sorg och vrede över det som skett och förstod inte att vissa människor kände förtjusning ("nu fick dom själva smaka på en bomb").

Det avgörande för att förstå kriget mot "terrorismen" är att terrornätverken och "ondskans axelmakter" (citat Bush) utlöste en stark fiendebild. Adrenalinet drog igång så fort ordet terrorist yttrades; den rationella beslutsförmågan försämrades till den grad att man bortsåg från hur det hade gått i Vietnam där gerillakrigarna segrade över en stark konventionell armé. I vredesyran lyckades man inte heller bearbeta det nya faktum att en gerillakrigare (som föregivits himmelsk belöning) faktiskt offerar det egna livet och tar både vänner och fiender med i döden. Mot sådana motståndare är investeringar i det modernaste av krigsmateriel och de tappreste soldater förgäves. Då är enda hoppet effektiv medling. Detta förutsätter dock att en tydlig representativ ledare finns och att grupperingen har andra intressen utöver att utrota fienden. Så länge andra intressen finns än folkmord och en ömsesidig förlust skapas av konflikten kan medling tillämpas.

5. Klassrumssamtal: hjärnan och konfliktkemi

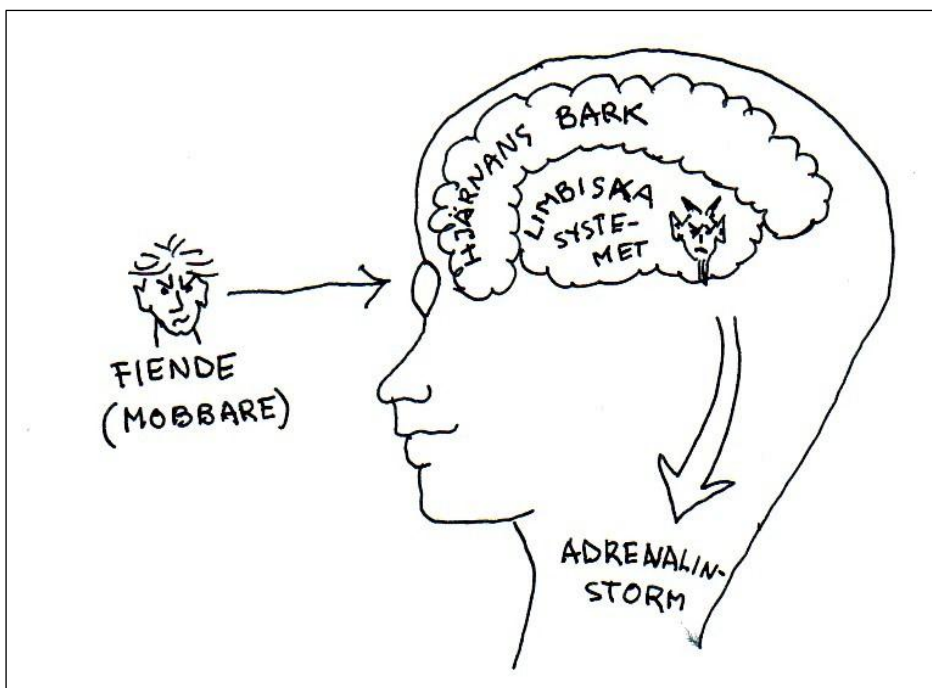
Pikas har i flera klasser hållit följande diskussion om hjärnan inom ramen för svenska-undervisningen. Men vid ett större temaprojekt skulle materialet med fördel kunna användas inom Biologi-undervisningen.

Nedan återger jag en lektion för den lägsta åldersnivån där jag använt Tema Konfliktlösning – i en femteklass. Läsaren kan själv föreställa sig att jag efter nästan varje mening lägger till aktiverande frågor i stil med: "Vad säger ni om det?" Eller: "Kan ni gissa varför?" etc. Och så naturligtvis, pauser laddade med förväntningar som får 12-åringar att göra inlägg. Och de gör det, minsann! Av utrymmesskäl återger jag som en monolog det som var dialog.

Många har skrivit kloka saker i sina uppsatser. Ni har skrivit att man ska lösa konflikter genom att prata med den som man är i konflikt med ... Det är *så* sant: det är bättre att prata än att slåss. Eller hur? ... Men är man i konflikt så är man ju *upprörd*. Pratet med den andra sidan blir mest gräl. Konflikten blir värre. Ni förstår, va ... Vi säger att de som är i konflikt är *parter* i en konflikt. Eller "*motparter*". Alltså: vad är en "part"? ... Och en "motpart"? ... Nu är frågan: kan parterna reda ut sin konflikt *utan* att gräla? ... Be om ursäkt, säger NN. Jo, det är snällt och fint. Men vad ska man göra ifall man *inte har gjort något* som man vill be om ursäkt för? ... Be om ursäkt i alla fall? ... Vad säger ni? ... Enligt min erfarenhet så flammar konflikten upp senare ...

Det låter bra att man ska prata lugnt i en konflikt och lyssna på den andres åsikt ... När vi nu pratar här i lugn och ro så *tror* vi att vi kan prata lugnt med vår motpart i en konflikt. Men hur går det när vi verkligen *är mitt* i en konflikt? När den andre är elak och orättvis. Säger dumma saker. Att konflikten skulle vara *mitt* fel! Nä-ä. Det är ju *ditt* fel! Dumma-du! Ni känner igen det, eller hur? ... Nu ska jag rita en bild som gör det klart varför det är *praktiskt taget omöjligt* att vara lugn i en konflikt. Jag ska rita en bild av vår hjärna.

Här presenterar jag bilden som den såg ut till slut på tavlan. I verkligheten ritade jag den bit-for-bit medan jag utvecklar följande tankegång.

Här finns ett huvud. Vi tittar efter vad som finns inuti. Överst ligger hjärnbarken. Ja, så heter det: *hjärnbarken*. Här finns kloka tankar, här finns allt det som vi har lärt oss. Här är vår intelligens. (Ordet "hjärnbarken" skrivs på teckningen.)

Men inget kommer in i hjärnbarken som inte passerar det *limbiska systemet*. Det finns här. (Peka!) Det är ett nytt ord: det limbiska systemet. (Orden "limbiska systemet" skrivs i bilden.)

Det limbiska systemet blir *jätteviktigt* vid gräl och konflikter. Någonstans där inne finns många små bilder och däribland finns *den här!* Ni ser, med *horn* i pannan! Har ni sett den förut? Just det, det är bilden av djävulen, själva fan alltså. (Jo, man får ju inte säga sådana fula ord, men nu håller vi ju på att se på hjärnans sätt att fungera.) Det är viktigt att förstå att där inne finns en *fiendebild* och den tecknar vi som självaste den. (Jag skriver inte ordet "fiendebild" på tavlan, det skulle bli för många ord som skulle skymma poängen.)

Ni ska lägga märke till en sak: jag säger *inte* att fan eller elakhet finns i våra huvuden! Det som finns är *bilden*, bara *fiendebilden* av den som föreställer elakhet. Den ligger bara där och gör ingen skada.

Men nu, plötsligen, börjar det hända saker utanför hjärnan. Det dyker upp en människa som den här hjärnan uppfattar som *elak*. Nu försöker jag att rita en sådan typ. Här utanför. En mobbare, kanske? ... Tycker ni också att den blev elak? ... Ögat ser honom. (Jag ritat en enkel oval som ska beteckna ögat.) Ögat skickar bilden vidare till hjärnan. Limbiska systemet kollar allt som kommer in. Och här inne finns *bilden* av fienden och *denna bild här inne känner igen den elaka typen utanför!*

Och vet ni vad som händer då?! ... Har ni hört talas om adrenalin? ... Vad är adrenalin? ... Jo, det är en kroppsvätska som finns i små förråd, i säckar eller blåsor på några ställen i kroppen. Det limbiska systemet skickar en signal till dessa adrenalinförråd: ut med adrenalin till blodet! Och vad händer *då* i kroppen? Är det någon som vet?

... Just det, man blir *arg!* I kroppen härjar nu "adrenalinstormen". (Dramatiskt.) Musklerna arbetar med större kraft! Men musklerna kan användas för två skilda saker. Man kan också bli rädd och då springer man – *om* fienden där ute är stor och stark. Annars flyr man inte, minsann. Vad gör vi när vi blir arga? ... Ja, skäller och talar illa om den *där fula typen* som liknar, ja, jag vill inte säga vem. Vad sker nu med alla våra fina tankar i hjärnbarken? Ni vet, de som säger att man ska resonera l u g n t med motparten. ...

Jo, det limbiska systemet med sin adrenalinstorm kör över alla fina tankar! Adrenalinstormen som väckts kan inte stängas av. Den försvinner när adrenalinförråden är tomma. Så där efter 10-15 minuter. Vad gör vi när adrenalinstormen härjar? ...

Hjärnan har *vissa* möjligheter att kontrollera våra muskler även i vredesmod. Har man en yxa i närheten och vill drämma till med den så *kan* hjärnan hindra det. Hjärnan kan få adrenalinstormen att ta sig olika uttryck – slå eller skrika. Den kan också få oss att bita ihop tänderna men – vad händer då? ...

Ja, vreden som bärs upp av adrenalinstormen *kan inte stängas av* som man stänger av en kran! Den som säger: "Nu är jag alldeles lugn!" tycks tro att det är sant, men djupare inom oss *så kokar det* och kommer att bubbla upp senare.

Ja, vad blir det då för konfliktlösning? ... Just det, någon bra konfliktlösning blir det inte när man är arg. Vad ska vi göra när vi inte kan stänga av vreden som adrenalinstormen underhåller?"

De svar som eleverna i denna femteklass och alla andra klasser gav mig ledde till slutsatsen: "medling är bäst".

6. Lektion/samtal: Hur medlar man?

Ur klassrumssamtalen om konflikter är det viktigt att dra slutsatsen att medling är det enda som fungerar när vi målat upp en stark fiendebild av den andra sidan. Därefter kan en lektion hållas om hur medling går till. Pikas brukar dela ut en 10-sidig folder om medlingens metodik och se på film där några medlar. Eleverna behöver tänka genom medlingens principer i egen takt. Fundera över hur du ska motivera eleverna att läsa och reflektera över processen.

Avsluta lektionen om medling med en sammanfattning:

Steg 1 – samtal med parterna

- Medlaren är inte domare eller rådgivare.
- Medlaren lyssnar med vänlig förståelse på parterna var för sig.

Steg 2 - Skytteldiplomati.

- Medlaren försöker hitta förslag båda sidor kan acceptera genom att berätta vad den ena sidan föreslår för den andra sidan. Samtalen upprepas.

Steg 3 - slutförhandling

- Medlaren för samman parterna först när det är sannolikt att de kan hitta en gemensam lösning.
- Överenskommelse fattas.

7. Träna konfliktlösning i rollspel

Här är några exempel på rollspel Pikas använt. Att spela rollspel brukar eleverna uppskatta mycket. Rollspel är ett effektivt sätt att lära sig tillämpa medling i praktiken. Du kan använda Anatols exempel, skriva egna rollspel eller låta eleverna hitta på situationer. Ju bättre förberedelser desto bättre rollspel.

När eleverna har förstått medlarens roll är det bara att dela ut lappar som skisserar medlingsuppgiften. Ta gärna någon konflikt som är beskriven i någon uppsats, men inte någon aktuell konflikt i klassen – sådant bör spelas först när eleverna har demonstrerat att de behärskar metoden. Visst förekommer det konflikter där de inblandade är av olika kön, men tonåringars konflikter utspelas ofta i kill- eller tjejgäng. I övnings syfte kan det vara enklast att ha könsuppdelade grupper för att öka fokus på uppgiften, vad som är bäst avgör du som pedagog. Dela ut lapparna som skisserar konflikter. Det är OK om de kommenterar, bara de läser så att de fattar historierna. Här är två konflikter som jag använt:

Konflikt A (Beskyllningar för stöld)

Parter i konflikten:

Eskil som sagt till en utomstående att Anders stulit dennes mobil.

Anders som troligen inte gjort det.

Anders och Eskil har varit ganska goda vänner. Men Eskil tycker att Anders är kaxig och fräck mot honom. Eskil vill därför göra livet jobbigt för Anders.

En mobil har försvunnit ur en klasskamrats (Peters) ficka. Eskil säger till

Peter att det är nog Anders som har tagit den. Peter, som är en hetsig kille, ger sig på Anders:

"Visa din mobil!". Men Anders har inte sin mobil med sig, den har han lånat till en bekant som inte går i den här skolan.

Peter tror att det är hans mobil som han gett till någon. Peter ger Anders stryk. Eskil

som ser detta börjar ångra sitt förtal. Eskil säger till Peter att först

kolla om Anders mobil är av samma märke som den som försvann för Peter. Anders säger att hans är en Ericsson. Peters är en Nokia. Peter nöjer sig med detta och går sin väg.

Eskil och Anders är nu konfliktens parter. Konflikten består i att Eskil har förtalat Anders. Eskil är uppenbart skyldig.

Medlarens uppgift är att hjälpa Anders och Eskil att bli sams igen.

Konflikt B (Beskyllningar för snatteri)

Parter i konflikten:

Evelyn som är besviken på Andrea.

Andrea som inte längre gillar Evelyn.

Andrea och Evelyn har varit ganska goda vänner. Men sedan Johanna kom till klassen har Andrea snäst åt Evelyn och varit rätt så fräck. Evelyn ser att Johanna har flotta smycken och saker. Varifrån får hon allt det där? Tänk om Johanna snattar? Så ser Evelyn ett flott armband hos Andrea.

– Varifrån har du fått det där? frågar Evelyn.

– Det är inte din sak! snäser Andrea.

Evelyn tänker: det har hon fått av Johanna. Eller har också Andrea börjat snatta?

Evelyn håller inte sina fantasier för sig själv. Hon berättar för andra vad hon tror.

Andrea får veta vad Evelyn sagt och går till motattack: Evelyn snattar själv...

Flickornas konflikt sprider en dålig stämning i klassen.

Medlarens uppgift är att hjälpa flickorna att sluta sprida falska rykten om varandra. Om de kan bli sams igen vore ju bra men inte nödvändigt.

När alla står inför en konkret uppgift att spela, skärper de sig. Då kan du göra en kort repetition.

Medlingen:

1. Enskilda samtal med parterna.
2. Skyttediplomati.
3. Möte med parterna tillsammans.

Medlarens hållning:

Skilj mellan rådgivare och kamratmedlare.

- Rådgivaren (säger: "Gör så och så!", "Sluta bråka!", "Äh, lägg av att vara sura på varandra!", "Strunta i Emma som struntat i er båda!") osv.
- Medlaren hjälper parterna att själva finna nya synpunkter som lossar låsta positioner. Rådgivaren/uppmuntraren brukar säga:

En annan variant av repetition är att dela ut en minneslapp:

Minneslapp för medlare:

1. Tala först med den ena parten och fråga hur han ser på konflikten.
2. Lyssna på partens svar. Säg inte emot om han är arg på den andra parten.
3. Fråga om den andra parten har goda sidor.
4. Fråga om han eller hon tror att den andre tycker illa om honom.
5. Fråga om han eller hon har funderat på någon lösning.
6. Vad skulle den andra sidan godta?
7. Om det verkar rimligt, säg att du tror att de båda skulle vilja bli goda vänner igen. Säg att du ska tala med den andra och återkomma.

Första spelomgången sker inför klassen. Gärna en ommöblering. I den del som är scen står i början två stolar, resten av klassen sitter omkring på avstånd. Välj någon som du tror kan bli bra medlare; parternas kvalifikation är att de kan tala tydligt. Ingen behöver mer anvisningar än vad som getts i den allmänna beskrivningen av medlarrollen. Parterna brukar forma detaljerna efter egen inlevelse.

Om möjligt, spela först genom hela steg 1. (Om något tycks spåra ur, avbryter du och förklarar och de får starta om.) Efter varje steg frågar du först medlaren: "Hur tror du det gick?" Ge sparsamt med kommentarer. Därefter frågar du parterna: "Lyckades medlaren?" Fortfarande ger du sparsamt med kommentarer. Därefter frågar du åskådarna: "Var medlaren bra?" ... (Avvakta svaret.) "Hur kunde han ha gjort det bättre?" Allmänt: försök mest förstärka det lyckade men nämn även "det som kunde ha varit bättre".

Förhoppningsvis finns det flera goda medlare så byt rollinnehavare efter varje steg i medlingsprocessen. Gör vid slutet en sammanfattning av det som varit bra; tag tillfället i akt att understryka den terapeutiska medlingens principer. Spela både flick- och pojkkonflikter framför klassen. Om allt går bra, avbryter du inte annat efter varje möte och frågar "Vad var det som medlaren gjorde bra?" Låt berömmet komma fram först, bekräfta poängen. Sedan släpper du fram kritiken som du vanligtvis mildrar.

Om du ser medling som håller på att urarta, säger du "Stopp!" (eller "Frys!") och säger att det här inte riktigt bra. Du frågar åskådarna hur de skulle göra i stället. Den som har ett bra förslag får inta "medlarens" roll och demonstrera sitt alternativ. Efter en demonstrationsomgång kan du dela klassen i grupper om tre personer och låt dem spela och helst rotera rollerna så att alla kan prova på att vara medlare. Och helst – att du har förberett flera olika konflikter som du har skrivit på lappar. Vanligtvis vill de spela mer.

Uppföljning

Målet är om eleverna själva börjar använda medling utanför klassrummet. Håll kontakt och fråga i förbigående. Efter några veckor kan det vara spännande med en uppsatsskrivning: "Hur jag medlade i en konflikt" alternativt: "Hur jag gör om jag får tillfälle att medla i en konflikt." Efter en längre tid kan man också prova en fråga, formulerad som uppsatssämne ungefär så: "Vad jag kommer ihåg från vår träning som medlare och vad jag haft för nytta av det". Det är viktigt med återkoppling för att se vad du kan förbättra. Är svaren mycket positiva, kan vi kanske dra slutsatsen att arbetet med konfliktlösning förbättrat det sociala klimatet i hela skolan.

8. Ett praktiskt exempel av Ritha Mälström

Rithas första lektion 07-01-23 och 07-02-03.

Lektionerna höll jag i två sjätteklasser. Jag inledde genom att under en kvart samtala med hela klassen om konflikter med hjälp av ett bildspel. Bilderna hämtade jag från Internet med hjälp av sökmotorn Google. Många av eleverna har invandrarbakgrund, så jag valde att börja med konflikter på makronivå för att sedan gå mot en individuell nivå. Direkt efter bildspelet fick de skriva en egen berättelse om en konflikt.

Jag började med tre bilder på pansarvagnar, de två första visade en pansarvagn fotograferad i motljus. Det gick inte att se någon beteckning på pansarvagnen som förknippade den till en bestämd nation eller plats. Jag startade på makronivå: ”Var i världen finns det krig i dag?” Samtidigt som eleverna snabbt räknade upp Irak, Palestina och Somalia poängterade de att det är på grund av krig som en del av skolans elever har kommit till oss.

Deras föräldrar har valt att fly, så att de slipper bli dödade. Det är farligt att leva i ett land där det pågår krig. En av eleverna påpekade att han har haft tur för han är född i Sverige men att hans föräldrar flydde från Bosnien då det var krig.

Bilden med de uppsträckta händerna fick frågan: ”Vad tror ni händer här?”

En elev trodde att personen räckte upp händerna för att inte bli skjuten medan en annan tolkade bilden som att personen valde att försöka stoppa pansarvagnen genom att stå i vägen. ”Ja, hur får man egentligen stopp på krig?” Uppfattningarna varierade från att ett land blir sönderbombat, invaderat av fienden till att utomstående lyckas med fredssamtal.

Efter dessa bilder visade jag tvillingtornen vid World Trade Center och den historiska bilden tagen den 11 september 2001 när flygplanen precis har kraschat in i byggnaderna. ”Var är det någonstans och vad är det som händer?” Trots att eleverna bara var sju år när det hände hade de inga som helst problem att placera bilderna. De visste att det var flygplan som hade blivit kapade av självmords- bombare. En elev kände även till att det fanns ytterligare två plan som var kapade. Ett av dem kraschade i Pentagon.

Planet som hade Vita huset som mål kraschade på ett fält innan det nådde fram genom att passagerarna gjorde motstånd och försökte ta tillbaka kontrollen av planet. ”Hur kommer det sig att några är beredda att offra sina egna liv?” ”De hatar USA och vill göra allt de kan för att ge igen.” ”De vill skrämmas.” ”De tror att de kommer till sin himmel när de dör om de offrar sitt eget liv.” ”Hur kan man få stopp på terrorattacker?” ”Det är nog svårt, för terroristerna gömmer sig ju! De slår till var som helst.”

Nästa bildserie var från Göteborgskravellerna i juni 2001. Göteborg var värd för EU-toppmötet med många utländska deltagare. Det var första gången som en president från USA kom på offentligt besök i Sverige. Samtidigt hölls det demonstrationer och andra möten i Göteborg som uttryckte ovilja mot USA:s president Bush samt EU och dess politik. Polisen hade en omfattande övervakning av EU-toppmötet och de förväntade demonstrationerna. En av bilderna visade ridande polis, hundförare och kravallutrustad polis på Avenyn och något som brinner. På frågan "Vet ni var det här är någonstans?" I den ena klassen kände en av eleverna direkt igen Avenyn och svarade genom att fråga: "Är inte det där i Göteborg och då det var de där stora bråken?" I den andra klassen kände ingen igen bilden, så de fick veta att det var i Göteborg. Några blev förvånade och utbrast: "Är det sant!? Är det verkligen i Sverige!?" På nästa bild fanns en person med svart huva över ansiktet och med en stor gatsten i handen. Den sista bilden visade hur en omaskerad person blir tvingad till marken och gripen av en kravallutrustad polis. "Hur tror ni det kändes att vara där på plats?"

En svarade spontant: "Otäckt! Jag skulle försöka komma bort därifrån så fort som möjligt." En annan: "Om man var där som polis hade man inget val, då var man tvungen att stanna kvar och göra sitt jobb."

I nästa bildserie gick vi över till att jämföra djur och människor. En bild med katter som slåss, en bild på en skadad/död katt, en bild med en man som ger en annan man ett knytnäveslag samt en bild på en pojke med ett skadat öga. "Vad kan hända när en människa blir riktigt arg?" De flesta var väl medvetna om att "en del blir som tokiga och kan göra vad som helst, riktigt dumma och farliga saker."

"Vad är det som skiljer oss människor från djur?" När de fick se bilden med hjärnan svarade de att människan är smartare för vi har en mycket större hjärna. "Det är sant, stora hjärnan/hjärnbarken är platsen för de kunskaper och vår intelligens som utmärker oss från djuren, men vad är det som händer då vi blir riktigt arga? Hur smarta är vi då?" Vi resonerade om hur svårt det är att tänka och handla klokt när vi påverkas av ilska och häftiga konflikter.

En bild med skådespelarna Katie Holmes och Tom Cruise ledde samtalet vidare in på ämnet skvaller och rykten. Många gav exempel på vad de hade hört eller läst om det kända paret. "Hur tror ni skvaller och rykten kan påverka vänskap och förhållanden?" De visste att allt som man fick höra och se om kändisar inte alltid var sant, så de menade att kändisarna själva nog kan ta det lugnt när det står konstiga saker. Bilden därpå visade två vanliga och glada tjejer. "Vad tror ni händer om den ena tjejen får höra avskyvärda rykten och påståenden om den andra tjejen?" De kanske blir osams och hamnar i bråk med varandra om de börjar tro på ryktena.

Lektionen avslutades sen med att de fick skriva en kort berättelse om konflikter på den individuella nivån. De båda klasserna fick något olika instruktioner innan de började skriva sina berättelser.

Hitta på en berättelse om konflikter som kan användas i rollspel.

Kompisar blir osams på grund av ryktesspridning

- Stöld
- Varit ihop med "fel person"
- Hans/hennes föräldrar är tjuvar, knarkare...

1. Skriv en berättelse som handlar om en konflikt. Börja med att presentera personerna. Vilka är de?

2. Ta in ryktet som gör att de blir osams.

3. Vad? Vem? Hur? går det till för att göra dem sams igen.

4. Lyckligt slut

Ritha Mälströms andra lektion 07-02-20 och 07-02-22

Den andra lektionen i respektive klass började med att eleverna fick berätta om vad de kom ihåg om konflikter från första lektionen med bildspelet. Samtidigt hade jag delat upp skrivtavlan i fyra kolumner. Vart efter som eleverna kom med sina berättelser och kommentarer fyllde jag på de olika kolumnerna med text på grundval av deras inlägg.

Aggression	Undvikande	Diskussion	Medling
Att man blir arg Krig Slagsmål	Går därifrån Flyr från platsen Rymmer	Olika åsikter Käbbel Tjafs Käftar emot ”Ägande”	Försöker få stopp på konflikt Skapar fred Pratar med respektive part, en och en, för att komma fram till en lösning

Direkt efter att klassen hade samtalat om de olika konfliktlösningarna fick de en skrivövning. Var och en fick som uppgift att fundera över och sortera upp de olika fördelarna och nackdelarna med respektive lösning. De skrev ner sina svar och en del kommenterade även vad de själva hade för erfarenhet av de olika sätten att lösa konflikter.

Följande sammanställningar av respektive konfliktlösning visar elevernas skriftliga kommentarer.

Fördelar med aggression	Nackdelar med aggression
<ul style="list-style-type: none"> - finns inga - man får respekt - de blir rädda för dig - man kan vinna - det kan bli bättre efter kriget - de som säljer vapen tycker om att få sälja och tjäna pengar 	<ul style="list-style-type: none"> - byggnader och saker blir förstörda - många oskyldiga dör och blir drabbade - man kan bli skadad - du dödar någon - man vinner inget på krig - man kan förlora kriget - inget blir bättre med krig

Fördelar med undvikande	Nackdelar med undvikande
<ul style="list-style-type: none"> - slipper bli skadad - slipper bli inblandad - man kan börja ett nytt liv - större chans att klara sig - man kan komma undan - slipper bli inblandad i slagsmål - klarar sig undan skador - man kommer undan personer som hotar 	<ul style="list-style-type: none"> - man lämnar allt då man flyr - folk kan dö på vägen - man kan komma bort - man kan få problem med den personen senare om man inte löser det - de kan följa efter dig - reder egentligen aldrig ut bråket - om man undviker någon man är osams med kan ju inte bli sams igen, eftersom man aldrig träffas - man kan bli kallad fegis eller annat - man tappar kompisar - dom man rymmer ifrån kan bli argare - de kan ändå söka upp en, måste fly igen - de som har hotat en är inte rädd och kan hota igen om man träffas igen - ”tjuven” går fri

Fördelar med diskussion	Nackdelar med diskussion
<ul style="list-style-type: none"> - ser inga - man slår inte någon - om man äger blir man populär - när man pratar om det kan man bli sams - det kan lösa sig om det går bra - du kan få tyst på den andre 	<ul style="list-style-type: none"> - det startar ofta bråk - det kan bli en värre, större konflikt - man kan säga fula ord till varandra - man kan bli ovänner och osams - ingen lyssnar på den andra - det löser sig aldrig med tjafs - det kan bli bråk - man blir utskämd - man kan bli ledsen - det är jobbigt att lyssna på - du blir ”ägd” - alla vill ha rätt och det blir bara värre - det saknas en medlare, som kan reda ut det dom bråkar om

Fördelar med medling	Nackdelar med medling
<ul style="list-style-type: none"> - man kan stoppa konflikter - det blir inte bråk eller krig - man kan få veta varför det blir bråk - alla blir sams, nöjda och bråket blir löst - det är någon annan som fixar så att man blir sams (om man gör det själv kan det bli värre) - det är bra att göra folk sams - bråk kan bli lösta - allt löser sig - medlaren får beröm, får fler vänner för han gör dem sams, tycker man är snäll - medlaren känner sig stolt över att ha hjälpt till - man bli omtyckt som medlare - bästa sättet att bli sams på - får chans att förklara vad som är fel och lösa det, istället för att skrika på varandra 	<ul style="list-style-type: none"> - kan inte hitta några - vissa vill inte ha hjälp och blir arg på dig - måste se sig för vad man säger, för om man säger fel kanske det blir värre än det redan är - medlaren kan bli skadad, om det går fel - det är inte alltid det löser sig - det kan bli värre om medlaren säger att den andra har rätt - en del vill inte lyssna och fortsätter - ibland funkar det inte

En del elever gjorde skriftliga tillägg om sina egna erfarenheter av konfliktlösning.

- Ibland blir jag så arg att jag inte hinner med att tänka på vad jag gör
- När man blir arg så bryr man sig inte
- Vid slagsmål skulle jag gå in emellan och säga: ”Sluta!”
- Jag brukar säga: ”Det är ingen idé att bråka för det blir bara värre”
- Jag försöker hålla mig lugn och prata istället för att tjafsa
- Jag använder diskussion men jag vet att det inte löser något
- Jag försöker hålla mig undan konflikter/bråk
- Jag tycker det fungerar med att undvika och medla
- Jag försöker lösa det genom att prata
- Jag brukar använda medling och försöka lösa saker med språk inte med nävarna eller vapen
- Om man ska stoppa en konflikt ska man vara lugn, veta vad som måste göras och inte hålla med någon

Ritha Mälströms tredje lektion, 2007-03-06

Den tredje lektionen arbetade vi bara ungefär en halvtimme med Tema Konfliktlösning. Jag började med att repetera konfliktlösningssätten aggression, undvikande, diskussion och medling. Med hjälp av OH-kopior redovisade jag en sammanställning av vilka synpunkter som eleverna i de båda klasserna hade skrivit ner som fördelar och nackdelar till respektive konfliktlösning. OH-kopiorna var exakt samma tabeller som finns beskrivna under min andra lektion. Även punktlistan med några elevers skriftliga tillägg om sina egna erfarenheter av konfliktlösning fanns med.

Eleverna var nyfikna och intresserade så tillsammans hade vi en diskussion om fördelarna och nackdelarna med de olika sätten att lösa konflikter. De var anmärkningsvärt eniga om att medling är det bästa sättet att lösa konflikter på.

Lektionen avslutades med att jag frågade eleverna om de kunde ange viktiga saker som en medlare måste tänka på då ett medlingsuppdrag ska genomföras. På tavlan skrev jag rubriken "Viktiga punkter att tänka på för en medlare" och under rubriken ritade jag fem punkter under varandra. Det kändes väldigt bra då det första svaret kom, eftersom svaret innehöll ett av de viktigaste förhållningssätten för en medlare:

- Att inte stå på någons sida.
- Att lyssna först på båda sidorna var för sig
- Att prata med dem tillsammans
- Att medlaren håller sig lugn
- Att parterna gör ett avtal eller en överenskommelse

Innan de gick ut på rast var det några av eleverna som kom fram till mig och ivrigt frågade: "Ska vi få börja med rollspelet nästa gång?" De kom ihåg att jag redan vid den första lektionen berättade om att vi skulle träna konfliktlösning genom att spela rollspel om konflikter.

Ritha Mälströms fjärde lektion 07-03-08

Den fjärde lektionen arbetade vi ungefär en och en halvtimme med Tema Konfliktlösning. Jag började med att repetera genom att skriva på tavlan: ”Viktiga punkter att tänka på för en medlare”

Den första kommentaren som kom upp var inte någon av medlaren viktiga punkter utan en fråga: ”Är det nu vi ska få spela rollspel?” När eleverna fick veta att de skulle få spela rollspel spred det sig genast glada miner och det blev flera ivriga frågor: ”Vilka grupper blir det?” ”Får vi hitta på själva?”

I förväg hade jag planerat en noggrann genomgång av hur en medlare ska agera för att skapa trygghet, ögonkontakt, aktivt lyssnande och hur medlaren ska ställa frågorna så att parterna ska bli medvetna om att de har ett gemensamt bekymmer. När jag såg hur angelägna eleverna var att komma igång fick jag snabbt göra en bedömning av situationen. Deras glädje och entusiasm att få börja med rollspelet blev viktigare att besvara än att få en ”perfekt” medlare. Då jag träffar mina elever varje dag så är det ändå enkelt för mig att låta dem utveckla vidare det som behövs vid en ytterligare lektion. De fick chansen att visa vad de klarade av utan noggrann genomgång.

Snabbt repeterade vi punkterna från förra lektionen:

- Att inte stå på någons sida
- Att lyssna först på båda sidorna var för sig
- Att prata med dem tillsammans
- Att medlaren håller sig lugn
- Att parterna gör ett avtal eller en överenskommelse

Vid det här tillfället delade jag in klassen i grupper genom att först ge flickorna siffrorna 1, 2 och 3. Flickorna hade själva bett om att få vara i en grupp med bara flickor. På det viset fick jag tre grupper med tre flickor i varje grupp. Sen räknade jag på samma sätt bland pojkarna.

De fick väldigt sparsamma instruktioner i jämförelse med vad jag hade tänkt mig från början. Varje grupp fick själva fördela rollerna: en medlare och två parter som är i konflikt. De hade också fritt fram att välja vad konflikten skulle handla om. I uppgiften ingick det att kort skriva ner handlingen och rollfördelningen inom gruppen. Varje grupp fick en egen liten plats för att kunna arbeta ostört med sitt rollspel. Efter en halvtimmis arbete var det dags för klassen att ta rast för att sen fortsätta direkt efter rasten.

Samtliga sex grupper kom igång och de hittade på dessa olika konfliktsituationer:

- Ett borttappat armband blir upphittat och konflikten blir om armbandet ska återlämnas.
- En person förlorar en 100-lapp och en annan person blir anklagad för att ha stulit den.
- Två personer gillar olika musikband och bråkar med varandra om musiksmaken.
- Två bärplockare bråkar om ett bra ställe med mycket blåbär.
- En person har tvingats av en annan person att utföra tjänster och när han vägrar blir det bråk.
- En person spelar X-box och det blir bråk när han vägrar en annan person att vara med och spela.

Efter rasten gick jag runt till de olika grupperna och tittade på när de övade sitt rollspel. Alla grupperna hade tydliga konflikter och bra repliker som visade hur en konflikt uppstår. Grupperna hade däremot lite svårare med medlarens roll. Alla grupperna hade en medlare som var lugn och neutral mellan parterna. De flesta gick direkt in i konflikten och lugnade ner bråket med repliker som: ”Sluta bråka!” ”Vad håller ni på med?” Sen fortsatte medlaren sina försök till medling direkt med bägge parterna samtidigt. Samtliga grupper hade en medlare som lyckades få stopp på bråket och fem av grupperna hade också en medlare som såg till att det blev en överenskommelse mellan parterna.

Gruppen med det borttappade armbandet blev snabbt klara med sin träning. När de ville visa upp det för mig fick jag möjlighet att ge dem lite hjälp. Medlaren blev påmind om att prata med parterna var för sig innan parterna träffades tillsammans. De ändrade lite grann på sitt rollspel och blev därmed den enda gruppen som hade med momentet där medlaren pratade med parterna var för sig. Grupperna med flickorna började med att spela upp sina rollspel inför varandra. Under tiden höll pojkarna fortfarande på med sin träning.

Överenskommelserna som fanns i flickornas rollspel var:

- Personen som hade hittat armbandet lämnade tillbaka det till personen som hade tappat det. Medlaren förde samtal med var och en först och sen tillsammans. De blev sams genom att de blev överens om att armbandet i alla fall inte tillhörde upphittaren.
- Personen som var anklagad för att ha stulit en 100-lapp gav medlaren förslaget att hon kunde få känna i hennes fickor för att visa att hon inte hade någon 100-lapp. Personen som anklagade den andra personen för stöld tog tillbaka sina anklagelser. 100-lappen kom aldrig till rätta.
- Personerna med de olika musikmakerna slutade att skrika åt varandra på medlarens order: ”Lugna ner er! Vad bråkar ni om?” Medlaren fick i gång ett samtal som ledde till att de kom överens om att alla har olika idoler och åsikter. De blev överens om att man måste respektera varandras åsikter.

De ville fortsätta med rollspel och träna sig mer i att vara medlare. En av flickorna uttryckte det på ett bra sätt: ”Att bråka och hitta på vad man ska säga är enkelt, för det är man van vid. Det är mycket svårare att vara medlare.”

Sen blev det pojkarnas tur att visa upp sina rollspel. Rollspelen avslutades på följande sätt:

- Medlaren lyckades få bärplockarna att sluta bråka om platsen med blåbär. Det var medlaren som ställde frågan: ”Tar blåbären slut när de här är plockade?” Bärplockarna insåg att det fanns så mycket blåbär att de utan problem räckte till båda.
- Personen som tvingade en annan att utföra tjänster mot den personens vilja slutade bara att slåss då medlaren fysiskt gick emellan för att få stopp på slagsmålet. Personerna lyssnade inte på ord som: ”Sluta slåss!” Den här gruppen var väldigt upptagen med att bara spela slagsmålet. Fokus låg helt på konflikten och långt ifrån att hitta lösningar.
- Medlaren ställde den ledande frågan: ”Är det inte roligare att spela X-box när man är flera och kan tävla mot varandra?” Rollspelet avslutades med att alla spelade tillsammans.

Pojkarna kunde också tänka sig att göra rollspel fler gånger. Det kändes bra att få höra att de var intresserade av att fortsätta med rollspel. Vid nästa lektion kommer ett nytt tillfälle att förbättra deras kompetens att förstå medlarens roll och uppdrag.